

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده‌ی روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره - گرایش خانواده

بررسی مشکلات زوج‌های اصفهانی

در دوران عقد

استاد راهنما:

دکتر کیومرث فرحبخش

استاد مشاور:

دکتر علی ربانی

استاد داور:

دکتر شهین اولیایی‌زند

پژوهشگر:

مائده صنعتگر

تابستان ۱۳۹۰

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری
های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه
علامه طباطبایی است.

تقدیم به:

او

که آفرید مرا

تا تشکر کنم از او

و باشم

تا بگویم

الحمد لله رب العالمین

سپاس خدای را که هر چه دارم از اوست

پاسکزاری

از اساتید فرزانه جناب آقای دکتر کیومرث فرحجش و جناب آقای دکتر علی ربانی که بی شائبه از هر گونه راهبنمایی و مشورت ارزنده دریغ نورزیدند و با حوصله خود، عشق به پژوهش، مسکری راد و وجودم بیدار نمودند پاسکزارم.

همچنین از استاد گرامی سرکار خانم دکتر شهین اولیایی زنده به خاطر بر عهده گرفتن داورمی این پایان نامه کمال تشکر را می نمایم.

چکیده

پس از گذران شرایط اولیه ازدواج و انتخاب، مهم‌ترین دوره در زندگی زناشویی دوران عقد است. زوجین در این دوران دارای مشکلات زیادی هستند که شناسایی این مشکلات گام نخست در جهت مشورت‌دهی و ارائه راه حل مناسب می‌باشد. هدف از انجام این پژوهش مشخص نمودن کلیه مشکلات زوجین در این دوران با توجه به داده‌های بیان شده توسط خود آنان در مصاحبه‌ها است. روش انجام این پژوهش کیفی و از نوع گراند تئوری¹ (GT) می‌باشد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، عمدتاً مصاحبه و مشاهده است. پس از جمع‌آوری داده‌ها، مشکلات زوجین در سه محور کدگذاری باز، محوری و انتخابی دسته‌بندی شد و سرانجام مدلی با توجه به زمینه، کنش و پیامدهای موجود ارائه گردید. از مصاحبه‌های انجام شده تعداد ۱۶۴ کد اولیه، ۵۳ کد متمرکز و ۲۸ مورد کدهای محوری (موارد تشکیل دهنده مدل) بدست آمد. مقوله محوری نیز تلخکامی دوران عقد است. در ادامه موارد تشکیل دهنده مدل به تفکیک آمده است.

شرایط علی: عدم پذیرش تفاوت‌ها، انتظارات ناگفته، عدم شناخت و آگاهی، مقایسه نابجا و مشورت نادرست.

شرایط مداخله‌ای: نگرانی مالی، نداشتن مهارت‌های زندگی، انتظار تغییر دادن، فشار بزرگترها، طولانی شدن دوران عقد و چشم و همچشمی.

شرایط زمینه‌ای: تجارب نامطلوب، اهمیت حرف مردم، رودربایستی و عرف و هنجار (آبروداری).

این شرایط باعث بوجود آمدن پدیده «تلخکامی دوران عقد» می‌گردد و تعامل و استراتژی‌های مقتضی عبارتند از: مطالبه ضمانت، معامله‌گری، اعمال محدودیت‌ها، تاخیر یا تعجیل در عروسی، تلافی کردن و کنایه زدن.

پیامد این تعاملات نیز عبارتند از: دلسردی، نگرانی و نارضایتی، تردید، پشیمانی و طلاق، احساس بلا تکلیفی، مشکلات روحی-جسمی و بد اخلاقی.

کلید واژه‌ها: مشکلات، دوران عقد، زوجین اصفهانی، گراند تئوری.

¹ Grounded Theory

«فهرست مطالب»

صفحه

عنوان

فصل اول

کلیات پژوهش

- ۰-۱ مقدمه ۱
- ۱-۱ بیان مساله ۲
- ۱-۲ اهمیت و ضرورت پژوهش ۴
- ۱-۳ اهداف پژوهش ۵
- ۱-۴ سوالات پژوهش ۶
- ۱-۵ تعاریف مفاهیم و واژگان اختصاصی ۶
- ۱-۶ تعریف عملیاتی ۶

فصل دوم

ادبیات پژوهش (پیشینه)

- ۰-۲ مقدمه ۸
- ۱-۲ بخش اول: پیشینه نظری ۹
- ۱-۱-۲ مراسم ازدواج ۹
- ۱-۲-۱ مراسم ازدواج در ایران قدیم به استناد شاهنامه ۹
- ۱-۲-۳ مراسم ازدواج در اصفهان قدیم (سال ۱۳۴۴) ۱۰

- ۴-۱-۲ مراسم ازدواج در اصفهان امروز ۱۱
- ۵-۱-۲ چگونگی شکل گیری هنجارهای عرفی ازدواج ۱۱
- ۶-۱-۲ آسیب‌های دوران عقد ۱۲
- ۷-۱-۲ ویژگی‌های بارز افراد در اوایل ازدواج و دوران عقد ۱۳
- ۲-۲ بخش دوم: پیشینه پژوهشی در خصوص موضوع ۱۴
- ۱-۲-۲ پژوهش‌های کیفی در حوزه ازدواج ۱۴
- ۱-۱-۲-۲ بررسی تفاوت ارزش‌ها در غرب و شرق با استفاده از روش دسته بندی Q ۱۵
- ۲-۱-۲-۲ بررسی تاثیر افزایش تحصیل بر انتخاب همسر با استفاده از روش پدیدارشناختی ۱۵
- ۳-۱-۲-۲ بررسی مدیریت مالی زوجین با استفاده از روش گراند تئوری ۱۷
- ۴-۱-۲-۲ کارکرد قوانین عرفی ازدواج ترکمن‌ها با استفاده از روش قوم‌نگاری-مردم‌نگاری ۱۸
- ۵-۱-۲-۲ واکاوی مساله ازدواج و علل طلاق با استفاده از روش تحلیل ثانویه ۲۰
- ۲-۲-۲ پژوهش‌های انجام شده با تمرکز ویژه بر روی زوجین تازه ازدواج کرده ۲۱
- ۳-۲-۲ پژوهش‌های در حوزه عوامل اثر گذار بر ازدواج ۲۴
- ۱-۳-۲-۲ ارزش‌ها، نگرش‌ها، انتظارات و معیارهای ازدواج ۲۴
- ۲-۳-۲-۲ مسایل مالی ، مذهب و تحصیلات ۲۷
- ۳-۳-۲-۲ تاثیر خانواده اصلی و شبکه اجتماعی زوجین ۲۸
- ۴-۳-۲-۲ مسایل جنسی ۲۹
- ۵-۳-۲-۲ طلاق ۳۱

فصل سوم

روش پژوهش

- ۳-۰ مقدمه ۳۳
- ۳-۱ روش نظریه زمینه ای ۳۳
- ۳-۲ پیش زمینه‌های ورود به پژوهش ۳۴
- ۳-۳ جامعه آماری ۳۵
- ۳-۴ مشارکت کننده گان و تعداد آنها (نمونه و حجم نمونه) ۳۵
- ۳-۵ روش نمونه گیری ۳۶
- ۳-۶ اشباع داده در گراند تئوری ۳۶
- ۳-۷ روش‌های جمع آوری داده ۳۷
- ۳-۷-۱ مصاحبه ۳۷
- ۳-۷-۲ مشاهده ۳۹
- ۳-۷-۳ تحلیل سوالات ارسالی به فرهنگسرای پرسش ۳۹
- ۳-۷-۴ تحلیل عکس ۴۰
- ۳-۸-۱ یادداشت نویسی، کد گذاری و تحلیل داده‌ها ۴۰
- ۳-۸-۲ یادداشت نویسی ۴۰
- ۳-۸-۳ کد گذاری ۴۰
- ۳-۸-۲-۱ کد گذاری باز ۴۱
- ۳-۸-۲-۲ کد گذاری محوری ۴۱

- ۳-۸-۲-۳ کد گذاری انتخابی ۴۱
- ۳-۹ عناصر تشکیل دهنده مدل ۴۲
- ۳-۱۰ ثبت و منظم سازی داده ها ۴۳
- ۳-۱۱ تحلیل بخشی از داده‌ها با استفاده از نرم افزار کامپیوتری MAXqda2 ۴۳
- ۳-۱۱ روایی ۴۴

فصل چهارم

تجزیه و تحلیل داده ها (نتایج پژوهش)

- ۴-۰ مقدمه ۴۵
- ۴-۱ مشخصات شرکت کنندگان ۴۶
- ۴-۲ مصاحبه‌ها ۴۶
- ۴-۳ توصیف روند کد گذاری ۴۸
- ۴-۳-۱ کد گذاری باز ۴۸
- ۴-۳-۲ کد گذاری محوری ۵۷
- ۴-۳-۳ کد گذاری انتخابی ۵۷
- ۴-۴ توصیف اطلاعات شرکت کنندگان ۵۹
- ۴-۵ شرایط علی ۵۹
- ۴-۵-۱ عدم پذیرش تفاوت‌ها ۵۹
- ۴-۵-۲ انتظارات ناگفته ۶۰
- ۴-۵-۳ عدم شناخت و آگاهی ۶۱

- ۶۱..... ۴-۵-۴ مقایسه نابجا
- ۶۲..... ۴-۵-۵ مشورت نادرست
- ۶۲..... ۴-۶ پدیده
- ۶۳..... ۴-۷ شرایط زمینه‌ای
- ۶۳..... ۴-۷-۱ تجارب نامطلوب
- ۶۴..... ۴-۷-۲ اهمیت حرف مردم
- ۶۴..... ۴-۷-۳ رودر بایستی
- ۶۵..... ۴-۷-۴ عرف و هنجار (آبروداری)
- ۶۵..... ۴-۸ شرایط مداخله‌ای
- ۶۵..... ۴-۸-۱ نگرانی مالی
- ۶۶..... ۴-۸-۲ نداشتن مهارت زندگی
- ۶۷..... ۴-۸-۳ انتظار تغییر دادن
- ۶۷..... ۴-۸-۴ فشار بزرگترها
- ۶۸..... ۴-۸-۵ طولانی شدن دوران عقد
- ۶۸..... ۴-۸-۶ چشم و همچشمی
- ۶۹..... ۴-۹ تعامل‌ها/استراتژی‌ها
- ۶۹..... ۴-۹-۱ مطالبه ضمانت
- ۶۹..... ۴-۹-۲ معامله‌گری
- ۷۰..... ۴-۹-۳ اعمال محدودیت

- ۷۰..... ۴-۹-۴ تاخیر یا تعجیل در عروسی
- ۷۱..... ۵-۹-۴ تلافی کردن
- ۷۱..... ۶-۹-۴ کنایه زدن
- ۷۲..... ۱۰-۴ پیامدها
- ۷۲..... ۱-۱۰-۴ دلسردی، نگرانی و نارضایتی
- ۷۲..... ۲-۱۰-۴ تردید، پشیمانی و طلاق
- ۷۳..... ۳-۱۰-۴ احساس بلاتکلیفی
- ۷۳..... ۴-۱۰-۴ مشکلات روحی-جسمی
- ۷۳..... ۵-۱۰-۴ بد اخلاقی

فصل پنجم

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

- ۷۵..... ۰-۵ مقدمه
- ۷۶..... ۱-۵ سوال اول پژوهش
- ۸۰..... ۱-۱-۵ احساس نابرابری مبادلات
- ۸۲..... ۲-۱-۵ نادیده گرفتن نظر خود زوجین
- ۸۳..... ۳-۱-۵ نقش فعال خانم‌ها
- ۸۴..... ۲-۵ سوال دوم پژوهش
- ۸۵..... ۱-۲-۵ شرایط مداخله‌ای
- ۸۵..... ۱-۱-۲-۵ نگرانی مالی

- ۲-۱-۲-۵ نداشتن مهارت‌های زندگی ۸۶
- ۳-۱-۲-۵ انتظار تغییر دادن ۸۸
- ۴-۱-۲-۵ فشار بزرگ‌ترها ۸۸
- ۵-۱-۲-۵ طولانی شدن دوران عقد ۹۰
- ۲-۲-۵ شرایط علی ۹۰
- ۱-۲-۲-۵ عدم پذیرش تفاوت‌ها ۹۰
- ۲-۲-۲-۵ انتظارات ناگفته ۹۱
- ۳-۲-۲-۵ عدم شناخت و آگاهی ۹۲
- ۴-۲-۲-۵ مقایسه نابجا ۹۳
- ۵-۲-۲-۵ مشورت نادرست ۹۴
- ۳-۵ سوال سوم پژوهش ۹۴
- ۱-۳-۵ شرایط مداخله‌ای ۹۴
- ۱-۱-۳-۵ نگرانی مالی ۹۴
- ۲-۱-۳-۵ نداشتن مهارت‌های زندگی ۹۵
- ۳-۱-۳-۵ انتظار تغییر دادن ۹۶
- ۴-۱-۳-۵ فشار بزرگ‌ترها ۹۶
- ۵-۱-۳-۵ طولانی شدن دوران عقد ۹۷
- ۲-۳-۵ شرایط علی ۹۷
- ۱-۲-۳-۵ عدم پذیرش تفاوت‌ها ۹۷

- ۹۷..... ۲-۲-۳-۵ انتظارات ناگفته
- ۹۸..... ۳-۲-۳-۵ عدم شناخت و آگاهی
- ۹۹..... ۴-۲-۳-۵ مقایسه نابجا
- ۹۹..... ۵-۲-۳-۵ مشورت نادرست
- ۱۰۰..... ۴-۵ سوال چهارم پژوهش
- ۱۰۰..... ۱-۴-۵ شرایط مداخله‌ای
- ۱۰۰..... ۱-۱-۴-۵ چشم و همچشمی
- ۱۰۱..... ۲-۴-۵ شرایط زمینه‌ای
- ۱۰۱..... ۱-۲-۴-۵ تجارب نامطلوب
- ۱۰۱..... ۲-۲-۴-۵ اهمیت حرف مردم
- ۱۰۱..... ۳-۲-۴-۵ رودربایستی
- ۱۰۲..... ۴-۲-۴-۵ عرف و هنجار (آبروداری)
- ۱۰۲..... ۳-۴-۵ تعامل / استراتژیها
- ۱۰۳..... ۱-۳-۴-۵ معامله‌گری و تلافی کردن
- ۱۰۳..... ۴-۴-۵ پیامدها
- ۱۰۳..... ۱-۴-۴-۵ مشکلات روحی-جسمی
- ۱۰۴..... ۲-۴-۴-۵ بد اخلاقی
- ۱۰۶..... ۵-۵ محدودیت‌های پژوهش
- ۱۰۷..... ۱-۶-۵ پیشنهادات پژوهشی

۱۰۷.....	۲-۶-۵ پیشنهادات کاربردی
۱۱۵.....	۶ منابع فارسی و لاتین
۱۰۹.....	پیوست ۱

فهرست شکل ها

۴۸.....	شکل ۴-۱ مراحل کدگذاری
۶۸.....	شکل ۴-۲ مدل زمینه‌ای تلخکامی زوجین در دوران عقد
۷۶.....	شکل ۵-۱ تداخل مشکلات بین فردی، خانوادگی و اجتماعی زوجین
۸۴.....	شکل ۵-۲ شرایط بوجود ورنده مشکلات فردی و خانوادگی زوجین
۱۰۰.....	شکل ۵-۳ مشکلات ناشی از وجود هنجارهای عرفی و اجتماعی
۱۰۲.....	شکل ۵-۴ استراتژی ها و پیامدهای تشدید کننده مشکلات

فهرست جدول ها

۴۲.....	جدول ۳-۱ توصیف اجزاء کدگذاری محوری
۴۹.....	جدول ۴-۱ بخشی از جملات شرکت کنندگان به همراه کدگذاری باز
۵۰.....	جدول ۴-۲ کدبندی اولیه استخراج شده از داده‌های خام شرکت کنندگان
۵۶.....	جدول ۴-۳ بخشی از کدبندی متمرکز استخراج شده از کدهای اولیه
۵۸.....	جدول ۴-۴ مدل زمینه‌ای تلخکامی زوجین در دوران عقد
۷۷.....	جدول ۵-۱ مشکلات مربوط به هر کدام از رسوم
۸۰.....	جدول ۵-۲ مبادلات خانواده‌های عروس و داماد

بررسی مشکلات زوج‌های اصفهانی در دوران عقد

فصل اول

کلیات پژوهش

مقدمه

خانواده در ایران یکی از اساسی‌ترین، ماندگارترین و اثرگذارترین نهادهای اجتماعی است (آزادارمکی، ۱۳۸۹). تمامی آنان که در باب سازمان جامعه اندیشیده‌اند، همه بر خانواده و اهمیت حیاتی آن برای جامعه تاکید ورزیده‌اند. به درستی هیچ جامعه‌ای اگر از خانواده‌هایی سالم برخوردار نباشد، نمی‌تواند ادعای سلامت کند و هیچ یک از آسیب‌های اجتماعی نیست که فارغ از تاثیر خانواده پدید آمده باشد (ساروخانی، ۱۳۸۶).

از میان مسایل و موضوعات متعددی چون سلامت، تحصیل، اشتغال؛ همسرگزینی و ازدواج برای آینده و سلامت فرزندان و بقای خانواده اهمیت بیشتری دارد. ازدواج یکی از اصلی‌ترین موضوعات و مسایل مطرح خانواده، در جامعه‌ی ایرانی است (آزادارمکی، ۱۳۸۶).

پس از گذران شرایط اولیه ازدواج و انتخاب، مهمترین دوره در زندگی زن‌اشویی، «دوران عقد» است (فرح بخش، ۱۳۸۶). برای دوران عقد تعاریف متعددی بیان شده است که در زیر به چند مورد اشاره می‌شود:

دوران عقد، دوران پس از خواندن صیغه عقد است. پس از خواندن صیغه عقد، دختر و پسر با یکدیگر رابطه‌ای برقرار می‌کنند که رابطه‌ای مشروع و قانونی است (ایمانی، ۱۳۸۶).

اگر این دوره به خوبی طی شود، می‌تواند در بالندگی، پویایی، ثبات و استحکام روابط زوجین در استمرار زندگی، نقش موثری ایفا نماید. ازدواج موفق بستگی به عوامل مختلفی دارد که بسیاری از آنها را باید در دوران عقد ارزیابی کرد (تقی زاده و حسین زاده، ۱۳۸۴). این دوره کارکردهای بسیار مهمی دارد که مهمترین آنها عبارتند از: آشنایی با فرهنگ خانواده همسر، از بین رفتن تردیدهای پس از انتخاب، آشنایی و شناخت بیشتر با تفاوت‌ها و شباهت‌ها و کنار آمدن با تفاوت‌های یکدیگر، برنامه‌ریزی برای شروع زندگی زناشویی، تمرین و آمادگی برای ایجاد رابطه جنسی مناسب (فرح بخش، ۱۳۸۶). توجه به این نکته ضروری است که این رسیدن به این کارکردها جز از طریق داشتن دوران عقدی آرام و بدون تنش مقدور نیست. در مجموع می‌توان گفت، علیرغم مناسب بودن این دوره برای عملی کردن این کارکردها، زوجین جوان اغلب به دلیل وجود برخی مشکلات، قادر به بهره‌برداری مناسب از این دوره نیستند. مطمئناً شناخت این مشکلات و رفع آن از روش‌های مختلف نظیر آموزش‌دهی مناسب، پیشگیری و آگاه‌سازی‌های لازم، می‌تواند کمکی در جهت نیل به داشتن دوران عقد مناسب و برآورده کردن کارکردهای مذکور باشد.

۱-۱ بیان مساله

تغییرات در حوزه ازدواج باعث شده است، نوع ازدواج سهل و آسان و تابع ارزش‌ها و هنجارهای جامعه در گذشته، به موضوعی بغرنج و محنت‌آفرین در زمان کنونی تبدیل شده، تا جایی که بایستی آنرا در حیطه «مسایل اجتماعی»^۱ مورد کندوکاو قرار داد. در جامعه امروزی ایران، ازدواج و ساز و کارهای مرتبط با آن، شرایط مشکل‌زایی را برای بخش قابل توجهی از مردم یعنی جوانان، به عنوان بزرگترین و مهمترین گروه اجتماعی کنونی ایران، ایجاد کرده است. این وضعیت مشکل‌زای ازدواج موجب تضعیف بنیان خانواده، به خطر انداختن سلامت فرد و جامعه و بروز انواع آسیب‌های اجتماعی شده است (صادقی، قدسی، و افشار کهن، ۱۳۸۶). امروزه ازدواج به سادگی گذشته نیست، زیرا هیچ چیز مانند گذشته سر جای خودش نیست. در ازدواج سنتی هر کسی

^۱ مساله اجتماعی (social problem) به شرایطی اطلاق می‌شود که غلط، مشکل‌زا، شایع و قابل تغییر باشد (لوزیک، ۲۰۰۳، ترجمه معید فر، ۱۳۸۸).

جایگاه خود را می‌دانست ولی اینک زندگی دگرگونی چشمگیری یافته است (برنشتاین و برنشتاین، ترجمه پورعابدی نائینی و منشی، ۱۳۸۴).

این تغییرات اجتماعی، آفت‌ها و آسیب‌های گوناگونی نیز بر سنت‌های ایرانی ازدواج بویژه دوران عقد تحمیل کرده است که پاره‌ای از آنها تحت تاثیر ساختار فرهنگی، فکری و روانی و اخلاقی دختر و پسر و خانواده‌های ایشان، برخی بسته به فرهنگ و عقاید مردمان و جامعه و بعضی نیز فراگیر و عمومی است. باید آفت‌ها و آسیب‌ها را شناخت و مهبای رویارویی با آنها بود. تا آنجا که ممکن است باید زمینه و عوامل بروز آفتها را زدود و از آسیب‌زدگی پیشگیری کرد. (مظاهری، ۱۳۸۸). یکی از این آفت‌ها که امروزه به دلایلی نظیر مادی‌گرایی و تغییرات جامعه دامنگیر نسل جوان است، مشکلات ناشی از آداب و رسوم دوران عقد می‌باشد. زوجین پس از خواندن صیغه عقد و قبل از ورود به زندگی مستقل؛ ناگزیر از گذراندن دوران عقد هستند و از طرفی در دوران کنونی نیز طول این دوران به نسبت سال‌های قبل افزایش چشمگیری داشته است، به نحوی که در مواردی دیده می‌شود زوجین حتی مدت ۳ سال در دوران عقد می‌باشند. طولانی شدن این دوران، نداشتن مهارت‌های لازم زوجین و خانواده‌ها، آداب و رسوم و هنجارهای اجتماعی نامناسب؛ زمینه و شرایط نامناسبی را برای زوجین فراهم می‌کند، به نحوی که دوران عقدی که در گذشته به عنوان «شیرین‌ترین دوران» زندگی زناشویی از آن یاد می‌شد، امروزه برای اغلب زوجین دیگر چندان شیرین نیست. چنانچه آمار نیز نشان می‌دهد بیشترین درصد طلاق زوجین در سال اول ازدواج است که در اغلب موارد این دوران همزمان با دوران عقد است. زوجین جوان به جای تمرکز بر شناخت بیشتر در این دوره، به دلیل مشکلات حاشیه‌ای اغلب از اصل جا مانده و بنا بر طرحواره قدیمی که «اگر زود عروسی کنید مشکلات شما تمام می‌شود»؛ تمایل به عروسی زود هنگام و با هر شرایطی پیدا می‌کنند. در برخی موارد دیده می‌شود نه تنها با عروسی این مشکلات کاهش پیدا نکرده است، بلکه همچنان ادامه دارد و بر میزان آن نیز افزوده می‌گردد. دامنه برخی از مشکلات از قبیل عدم رعایت برخی آداب و رسوم و اختلافات ناشی از آن، در برخی موارد تا سال‌ها پس از عروسی نیز ادامه دارد. در مواردی نیز شدت این اختلافات - به عنوان نمونه اختلاف بر سر مقدار و میزان مهریه و جهیزیه - به نحوی بالا می‌گیرد که منجر به طلاق زوجین در این دوران و یا حتی پس از عروسی می‌شود. از سوی دیگر در برخی موارد زوجین در این دوران آنقدر محو‌ظواهر و مسایل سطحی می‌شوند و یا آنقدر با تساهل از کنار مسایل و مشکلات پایه‌ای می‌گذرند که از توجه به مسایل اساسی باز می‌مانند و مع‌الاسف بعد از شروع زندگی مستقل و در برخی موارد با داشتن فرزندان مجبور به طلاق می‌شوند. از اینرو شناخت مشکلات و ارائه راه‌حل‌های مقتضی با شرایط، از نیازهای ویژه این دوره محسوب می‌شود. اگر زوجین پیش از ورود به این مرحله از طریق آموزش‌هایی، از

مشکلات و مسایل احتمالی که ممکن است در این دوره پیش بیاید آگاهی داشته باشد؛ با درایت و دوراندیشی خود بهتر می‌تواند از بروز مشکلات جلوگیری نمایند. یک ضرب‌المثل قدیمی نیز بیان می‌دارد، «نصف راه حل مشکل در شناسایی خود مشکل نهفته است»؛ و مطمئناً ما نمی‌توانیم چیزی را که به آن آگاهی نداریم، تغییر و تحول بدهیم و یا بهبود بخشیم. از اینرو شناخت مشکل بر مبنای پژوهش‌های بومی در هر منطقه، می‌تواند از ملزومات اولیه برای اقدام به هر عمل پیشگیرانه باشد.

۱-۲ اهمیت و ضرورت پژوهش

سازمان ثبت احوال کشور (۱۳۸۹) در خبرنامه آماری اعلام کرد: در استان اصفهان در سال ۸۹، حدود ۸۷۶۷ نفر طلاق گرفته‌اند. همچنین در فروردین سال ۱۳۹۰ شهر اصفهان در کل کشور رتبه سوم طلاق را پس از تهران و خراسان رضوی داشته است. یکی از شاخص‌های ساده‌ای که در بررسی وضع زناشویی مورد استفاده قرار می‌گیرد، طول مدت ازدواج مردان و زنان مطلقه است. در سال ۱۳۸۸ بیشترین فراوانی طلاق‌های ثبت شده مربوط به زوجینی بوده است که طول زندگی مشترک کمتر از یکسال داشته‌اند و ۱۵/۰۵ درصد از طلاق‌های ثبتی دارای زندگی مشترک کمتر از یک سال بوده‌اند. همچنین در ۴۶ درصد از طلاق‌های ثبت شده، طول مدت زندگی مشترک زوجین، کمتر از ۴ سال بوده است. از کلیه آمار فوق چنین بر می‌آید که احتمال طلاق در زوجین با تفاوت سنی کم و در سال‌های اول ازدواج بسیار زیاد است.

با وجود افزایش میزان طلاق؛ آرزوی تشکیل و حفظ زندگی مشترک زناشویی، آشکارا دغدغه‌ی اصلی تقریباً تمام بزرگسالان در طول زندگی است. بدیهی است که باید در صدد ممانعت از رسیدن افراد به وضعیتی شد که خواهان طلاق شوند، البته نه از طریق دشوار کردن یا با رنج و مشقت توأم کردن جریان طلاق، بلکه با به کار بردن همه مساعی ممکن در جهت حمایت از زندگی مشترک (برناردز^۱، ۱۹۵۲، ترجمه قاضیان، ۱۳۸۸).

همانطور که مشخص است در ایجاد یک مساله و مشکل اجتماعی، عوامل گوناگون و شبکه‌ای از روابط علت و معلولی دخیل است؛ در نتیجه مشاور نیز باید از این تاثیر و تاثرات آگاه باشد تا بتواند دید کل‌نگر و جامعی پیدا کرده و روند بهتری برای مشورت‌دهی در پیش بگیرد. این پژوهش با ارائه مدل نهایی به شناخت روابط علت و معلولی تاثیرگذار در ایجاد «مشکلات دوران عقد» کمک شایانی خواهد نمود. از طرفی در جامعه

¹ Bernardes

کنونی ما، هم از تاثیر گذاری بزرگان کاسته شده و هم نهادهای مشاوره سازگار با فرهنگ و تمدن ایرانی گسترش نیافته است (زیبایی نژاد، ۱۳۸۸). این پژوهش با توجه به ساختار بومی آن زمینه‌ای برای گسترش آگاهی‌های بومی مشاوران در زمینه دوران عقد و مشکلات آن فراهم می‌آورد و این اطلاعات برای مشورت‌دهی‌های آتی سازگار با فرهنگ ایرانی و به خصوص اصفهانی مفید خواهد بود.

به علاوه در جهانی زندگی می‌کنیم که یکی از ویژگی‌های آن تخصصی شدن است. تخصصی شدن باعث برخوردار شدن مشاوران از معرفت و مهارت تخصصی خواهد شد (لوزیک، ۱۳۸۸). با توجه به اهمیت این دوران و سیل عظیمی از زوجینی که در این دوران نیاز به مشورت‌دهی به صورت تخصصی و متمرکز دارند؛ باید از دانش تخصصی این دوران نیز بهره برد تا بتوان به زوجین خواستار مشورت، کمک موثرتری ارائه داد. همچنین داشتن مشاوران متخصص در امر «مسایل دوران عقد» در کنار دیگر گرایش‌های تخصصی مشورت‌دهی در کلینیک‌های مشاوره لازم به نظر می‌رسد.

از یافته‌های این پژوهش می‌توان به صورت جزوه، بروشور و کتاب آموزشی در مراکز مشاوره بهزیستی، شهرداری و دیگر ارگان‌های زیربسط بهره گرفت. همچنین یافته‌های این پژوهش می‌تواند در برگزاری کارگاه آموزشی جهت اطلاع‌رسانی به زوجین و خانواده‌های دوران عقدی کاربرد داشته‌باشد.

۱-۳ اهداف پژوهش

- تعیین مشکلات مربوط به کلیه آداب و رسوم فعلی دوران عقد در شهر اصفهان
- تعیین مشکلات در زمینه روابط بین فردی خود زوجین
- تعیین مشکلات زوجین با خانواده‌هایشان
- تعیین مشکلات ناشی از هنجارهای عرفی و اجتماعی